

Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки

ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

**Збірник наукових праць
№9 (280)**

Київ 2024

**Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць
Вип. 9 (280). – К., 2024. – 115 с.**

Рекомендовано Вченою радою ДНДІМЕ

Протокол №7 від 28.08.2024 р.

Збірник статей присвячено науковим здобуткам молодих науковців – аспірантів та здобувачів наукових ступенів кандидата та доктора економічних наук. Він охоплює широкий спектр проблем із таких напрямів:

- макроекономічні аспекти сучасної економіки;
- інноваційно–інвестиційна політика;
- економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності;
- розвиток регіональної економіки;
- соціально–трудові проблеми.

Розраховано на науковців і спеціалістів, які займаються питаннями управління економікою та вивчають теорію та практику формування ринкових відносин в Україні.

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2019 р. № 1643 даний збірник віднесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, категорія «Б».

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

СТУДІНСЬКА Г.Я., доктор економічних наук (головний науковий редактор)
ХОДЖАЯН А.О доктор економічних наук, професор (заступник наукового редактора)
ПАСІЧНИК Ю.В. доктор економічних наук, професор (заступник наукового редактора)
ЗАХАРІН С.В., доктор економічних наук, с.н.с. (заступник наукового редактора)
АЛЕКСЄЄВ І.В., доктор економічних наук, професор
НЕБОТОВ П.Г., кандидат економічних наук, директор
ВАРНАЛІЙ З.С., доктор економічних наук, професор
ГУЖВА І.Ю., доктор економічних наук
КИЗИМ М.О., доктор економічних наук, професор, член–кор НАНУ
КУЛЬПІНСЬКИЙ С.В., доктор економічних наук
КОРНЄЄВ В.В., доктор економічних наук, професор
ВАСИЛЬЧАК С.В., доктор економічних наук, професор
ЛОПУШНЯК Г.С., доктор економічних наук, професор
КИЧКО І.І., доктор економічних наук, професор
ШОСТАК Л.Б., доктор економічних наук, професор
ГАРБАР Ж.В., доктор економічних наук, доцент, професор
ЧЕРКАШИНА К.Ф., кандидат економічних наук, доцент
ІВАНОВ Є.І., кандидат економічних наук (відповідальний секретар)

МІЖНАРОДНА РЕДАКЦІЙНА РАДА

АГНЄШКА ДЗЮБІНСЬКА, доктор філософії, Економічний університет м. Катовіце, Польща, професор кафедри менеджменту підприємства
АДАМ САМБОРСЬКИ, доктор філософії, Економічний університет м. Катовіце Польща, кафедра менеджменту підприємства
ВІРГІНІЯ ЮРЕНІСЕНЕ, професор, доктор наук, завідувач кафедри філософії та культурології, Каунаський факультет, Вільнюський університет, Литва
ГОРБОВИЙ АРТУР ЮЛІАНОВИЧ, професор, доктор технічних наук, Словацька Академія аграрних наук, член відділення економіки та менеджменту, (Словацька республіка)
ДІАНА СПУЛБЕР, доктор філософії, Університет Генуї, асистент професора кафедри філософії суспільств, м. Генуя (Італія)
ІВАН ТЕНЕВ ДМІТРОВ, професор, доктор економічних наук, Університет «проф. д-р Асен Златаров», завідувач кафедри економіки і управління, м. Бургас (Болгарія)
МІТАР ЛУТОВАЦ, професор, доктор технічних наук, Університет Уніон ім. Миколи Тесла, факультет індустріального управління, завідувач кафедри технологій, м. Белград (Сербія)
ЮРАЙ СІПКО, професор, доктор економічних наук, Словацька Академія наук, директор інституту економічних досліджень, м. Братислава (Словацька республіка)
СОФІЯ ВИШКОВСЬКА, професор, доктор наук, зав. кафедри організації і управління (факультет управління) Технологічно–природничий університет ім. Яна і Єнджея Снядецьких у Бидгощі, Бидгощ, Польща
СТЕФАН ДИРКА, доктор економічних наук, професор, Вища економічна школа, м. Катовіце, Польща, професор кафедри менеджменту і маркетингу. Міжнародний акредитор Міністерства науки і освіти Республіки Казахстан
ТОМАШ БЕРНАТ, професор, доктор наук, завідувач кафедри мікроекономіки, факультет економіки і менеджменту, Щецинський університет, Польща

Друковане періодичне видання «Формування ринкових відносин в Україні»

внесене в міжнародну базу даних періодичних видань:

ISSN 2522–1620

Key title: Formuvannâ rînkovîh vidnosin v Ukraïni

Abbreviated key title: Form. rînkovîh vidnosin Ukr.

Індексування і реферування: Україніка Наукова, Джерело

Міжнародні інформаційні та наукометричні бази даних: Google Scholar, Index Copernicus International (ICI), Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

Формування ринкових відносин в Україні, 2024. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ 22545–12445ГПР від 20.02.2017 року

© Державний науково–дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки, 2024

velopment of rural territories]. In *Naukovy visnyk NLTU Ukrainy* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 20.5 (pp. 152–157). [in Ukrainian].

2. Vazhynskyy, F. A., Nodzhak, L. S., & Kolodychuk, A. V. (2010). Otsinka efektyvnosti upravlinnya systemoyu zbutu mashynobudivnykh pidpryyemstv [Assessment of the efficiency of management of the sales system of machine–building enterprises]. *Ekonomika promyslovosti – Economy of Industry*, 1, 119–122. [in Ukrainian].

3. Havrylko, P. P., Kolodychuk, A. V., Vazhynskyy, F. A., & Indus, K. P. (2020). Mizhnarodni finansy i finansovy menedzhment v zadachakh ta prykladakh [International finance and financial management in problems and examples]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

4. Havrylko, P. P., Kolodychuk, A. V., Kahanets–Havrylko, L. P., Hushtan, T. V., & Kramchenko R. A. (2023). Konkurentni tekhnolohiyi v mizhnarodniy ekonomitsi [Competitive technologies in the international economy]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

5. Havrylko, P. P., Kolodychuk, A. V., Lazur, S. P., & Vazhynskyy, F. A. (2019). Mizhnarodna ekonomika v tablytsyakh, skhemakh, formulakh, zadachakh i prykladakh [International Economics in Tables, Schemes, Formulas, Problems and Examples]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

6. Kolodychuk, A. V. (2015). Innovatsiynny rozvytok promyslovosti: zavdannya upravlinnya pry vrakhuvanni umov nedoskonaloyi konkurentsii [Innovative development of industry: the tasks of management taking into account the conditions of imperfect competition]. Lviv: League Press. [in Ukrainian].

7. Kolodychuk, A. V., Hushtan, T. V., Molnar, O. S., Vasylykha, N. V., & Chobal, L. Yu. (2021). Mizhnarodni

perevezennya v mizhnarodniy ekonomitsi [International transportation in the international economy]: Textbook. Lviv: ATB Publishing [in Ukrainian].

8. Krykavskyy Ye. V., Kosar N. S., Mnykh O. B., & Soroka O. A. (2004). Marketynhovi doslidzhennya [Marketing research]: Teaching. manual Lviv: Lviv Polytechnic National University, Intelektzahid. [in Ukrainian].

9. Sopilnyk, L. I., & Kolodychuk, A. V. (2009). Teoretichni aspekty upravlinnya konkurentospromozhnistyu pidpryyemstv [Theoretical aspects of enterprise competitiveness management]. In *Naukovy visnyk NLTU Ukrainy* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (8) (pp. 183–187). [in Ukrainian].

10. Sopilnyk, L. I., & Kolodychuk, A. V. (2009). Upravlinnya konkurentospromozhnistyu mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrainy [Management of competitiveness of machine–building enterprises at the present stage of development of Ukrainian economy]. In *Naukovy visnyk NLTU Ukrainy* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (10) (pp. 222–227). [in Ukrainian].

Дані про автора

Крамченко Ростислав Анатолійович,

к.е.н., доцент Львівської філії ПВНЗ «Європейський університет»

e-mail: rostkram65@ukr.net

Data about the author

Rostyslav Kramchenko,

Ph.D. in Economics, Associate Professor of the Lviv branch of the European University

e-mail: rostkram65@ukr.net

UDC 330.338.339:355

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14039201>

MELNYK L. S., PUZYROVA P. V.,
RATYNSKA O. S., DEINEKO O. I.

Competitiveness management of enterprises under martial law

The subject of the research *the theoretical aspects of managing the competitiveness of Ukrainian enterprises under martial law.*

The aim of the research *is to determine the main strategies for managing the competitiveness of enterprises under martial law and the factors influencing their effective management.*

Research methods. *In writing the article, various research methods were used, in particular: literature and secondary data analysis; SWOT analysis; PESTEL analysis; case study method; comparative analysis; scenario analysis method; dynamic analysis method; tabular and graphical method, etc.*

Results of the investigation. *It is established that in the context of modern global challenges, one of the most important aspects of the country's economic development is the ability of enterprises to*

maintain and develop their competitiveness. It is proved that hostilities lead to a decrease in economic activity, destruction of infrastructure, and instability in markets, which significantly affects the ability of enterprises to remain competitive. It is found that the competitiveness of an enterprise is determined by its ability to successfully operate in a market economy, maintain its market position and ensure sustainable development. The main obstacles to the competitiveness of enterprises as a result of hostilities on the territory of Ukraine are identified: destruction of infrastructure; labor migration; disruption of logistics chains; financial instability; and reduced demand. It is established that among the main factors influencing the management of competitiveness of enterprises in wartime are: economic factors; political and legal factors; social factors; technological factors. The main strategies for increasing competitiveness in wartime are proposed: diversification of sales and supply markets; digitalization and implementation of innovations; strategic risk management; adaptation of products to new conditions; support for national initiatives and integration with international programs. It is established that the state also supports the competitiveness of Ukrainian enterprises, namely: financial assistance; protection of strategic enterprises; regulatory support; support for innovation

Scope of the results. *Enterprise management, enterprise competitiveness, strategic development, enterprise economics.*

Conclusions. *It has been determined that in the conditions of martial law, the management of the competitiveness of enterprises in Ukraine is becoming critically important for their survival and further development. Adaptation to new conditions, diversification of markets, digitalization of business processes and active support from the State are key elements that contribute to maintaining the competitiveness of enterprises. Effective risk management and flexibility in strategies will allow Ukrainian companies not only to avoid the obstacles caused by the war, but also to ensure sustainable development in the post-war period. The key factors affecting this process are economic instability, political and legal restrictions, social changes, and technological challenges. In order to maintain competitive positions, it is necessary to implement strategies of diversification, cost optimization, increased flexibility and the use of the latest technologies. It is also established that military conflicts create a special context in which enterprises must adapt to new conditions in order to remain viable and effective in the market. It is proved that the war significantly changes all aspects of economic activity, including business operations, enterprise management and competitiveness strategies.*

Keywords: *management, competitiveness, enterprises, martial law, strategies, factors, state.*

МЕЛЬНИК Л. С., ПУЗИРЬОВА П. В.,
РАТИНСЬКА О. С., ДЕЙНЕКО О. І.

Управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах воєнного стану

Предметом дослідження є теоретичні аспекти управління конкурентоспроможністю українських підприємств в умовах воєнного стану.

Метою дослідження є визначення основних стратегій управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах воєнного стану та чинників впливу на їх ефективне управління.

Методи дослідження. При написанні статті було використано різні методи дослідження, зокрема: аналіз літератури та вторинних даних; SWOT-аналіз; PESTEL-аналіз; метод кейсів; порівняльний аналіз; метод сценарного аналізу; метод динамічного аналізу; таблицно-графічний метод та ін.

Результати роботи. Встановлено, що в умовах сучасних глобальних викликів, одним із найважливіших аспектів економічного розвитку країни є здатність підприємств зберігати та розвивати свою конкурентоспроможність. Доведено, що воєнні дії призводять до зниження економічної активності, руйнування інфраструктури, нестабільності на ринках, що суттєво впливає на можливості підприємств залишатися конкурентоспроможними. З'ясовано, що конкурентоспроможність підприємства визначається його здатністю успішно діяти в умовах ринкової економіки, утримувати свої позиції на ринку та забезпечувати сталий розвиток. Визначено основні перешкоди в результаті воєнних дій на території України по відношенню до конкурентоспроможності підприємств: руйнування інфраструк-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

тури; міграція робочої сили; порушення логістичних ланцюгів; фінансова нестабільність; зниження попиту. Встановлено, що серед основних чинників, які впливають на управління конкурентоспроможністю підприємств у воєнний час є: економічні чинники; політичні та правові чинники; соціальні чинники; технологічні чинники. Запропоновано основні стратегії підвищення конкурентоспроможності в умовах війни: диверсифікація ринків збуту та постачання, цифровізація та впровадження інновацій; стратегічне управління ризиками; адаптація продукції до нових умов; підтримка національних ініціатив та інтеграція з міжнародними програмами. Встановлено, що держава також підтримує конкурентоспроможність українських підприємств, а саме: фінансова допомога; захист стратегічних підприємств; регуляторна підтримка; підтримка інноваційної діяльності.

Галузь застосування результатів. Управління підприємствами, конкурентоспроможність підприємств, стратегічний розвиток, економіка підприємства.

Висновки. Визначено, що в умовах воєнного стану управління конкурентоспроможністю підприємств в Україні стає критично необхідним для їхнього виживання та подальшого розвитку. Адаптація до нових умов, диверсифікація ринків, цифровізація бізнес-процесів та активна підтримка з боку держави є ключовими елементами, що сприяють збереженню конкурентоспроможності підприємств. Ефективне управління ризиками та гнучкість у стратегіях дозволяють українським компаніям не лише уникнути перешкод спричинених війною, але й забезпечити стійкий розвиток у післявоєнний період. Ключовими чинниками, що впливають на цей процес, є економічна нестабільність, політичні та правові обмеження, соціальні зміни та технологічні виклики. Для збереження конкурентних позицій необхідно впроваджувати стратегії диверсифікації, оптимізації витрат, підвищення гнучкості та використання новітніх технологій. Також, встановлено, що військові конфлікти створюють особливий контекст, у якому підприємства повинні пристосовуватись до нових умов, щоб залишатись життєздатними та ефективними на ринку. Доведено, що війна суттєво змінює всі аспекти економічної діяльності, включаючи функціонування бізнесу, управління підприємствами та стратегії їх конкурентоспроможності.

Ключові слова: управління, конкурентоспроможність, підприємства, воєнний стан, стратегії, чинники, держава.

Formulation of the problem. In today's global challenges, one of the most important aspects of the country's economic development is the ability of enterprises to maintain and develop their competitiveness. Military actions lead to a decline in economic activity, destruction of infrastructure, and instability in markets, which significantly affects the ability of companies to remain competitive.

In the context of military aggression in Ukraine, companies are forced not only to maintain their positions in the domestic and foreign markets, but also to respond quickly to external threats, risks of losing markets and disrupting supply chains. Changes in consumer behavior, rising logistics costs, and a shortage of human and material resources pose new challenges for businesses, which require the development of flexible and effective strategies. In such circumstances, it is crucial to ensure rapid adaptation, efficient use of resources, innovation and digitalization. In addition, companies should consider not only the short-term goals of their existence but also formulate long-term strategies for recovery and development in

the post-war period. Thus, the relevance of competitiveness management under martial law lies in the need to develop new management strategies that will allow enterprises not only to survive in crisis conditions, but also to use the available opportunities for their development and strengthening of market positions in the post-war period.

Analysis of research and publications on the problem. The research on managing the competitiveness of enterprises under martial law is a relatively new and specific topic, especially for Ukraine. However, some authors and researchers both in Ukraine and abroad have already studied similar issues, in particular in times of crisis, instability or conflict. Among the main authors whose works can be useful for understanding competitiveness management during martial law are: M. Porter – his classic theories of competitive advantage and enterprise competitiveness are the basis for many studies in this area. Although his works are focused on general market conditions, the principles of adaptation to complex conditions can be applied to crisis and conflict conditions; Fukuyama – studied the impact of so-

cial trust and institutions on economic development, which may be relevant for understanding how enterprises adapt to weak or changed institutional conditions during war; Dolishnyi and Karpenko – in the Ukrainian context, studied the competitiveness of enterprises in conditions of crisis and instability, including during war. Their works focus on risk management, adaptation of business models and search for new markets; Hrytsak O. P. – studied the specifics of economic development in Ukraine in the context of hybrid wars, emphasizing the importance of adaptability of enterprises and state support to maintain their competitiveness; T. Friedman – in his works covers global processes and their impact on national economies, including the topics of conflicts and their impact on market structures, which also relates to competitiveness during the crisis; Melnyk O. – studied the issue of the These authors have laid the theoretical and practical basis for understanding how enterprises can maintain and strengthen their competitiveness during military conflicts and instability, which is important for further research in this area.

Presenting main material. The competitiveness of an enterprise is determined by its ability to successfully operate in a market economy, maintain its market position and ensure sustainable development. Traditional theories of competitiveness focus on factors such as innovation, production efficiency, product quality, and the ability to strategize and develop. However, in wartime, these factors are influenced by the external environment (armed conflicts, disruption of supply chains, economic instability, etc.) [1; 2; 3; 4; 5].

The war that began in Ukraine in 2022 created unprecedented obstacles for Ukraine’s economy, the largest of which are as follows (Table 1) [6; 7; 8]:

The main factors that influence the management of the competitiveness of enterprises in wartime include the following [9; 10; 11]:

1. Economic factors – economic instability in the regions affected by the war, which causes sharp changes in financial flows, inflation and exchange rates. Here, businesses are forced to respond to: rising costs of resources, including raw materials and energy; disruptions in delivery schedules, which increase transportation costs, etc.; changes in consumer interests due to a decrease in the purchasing power of the population and the priority of spending on basic needs.

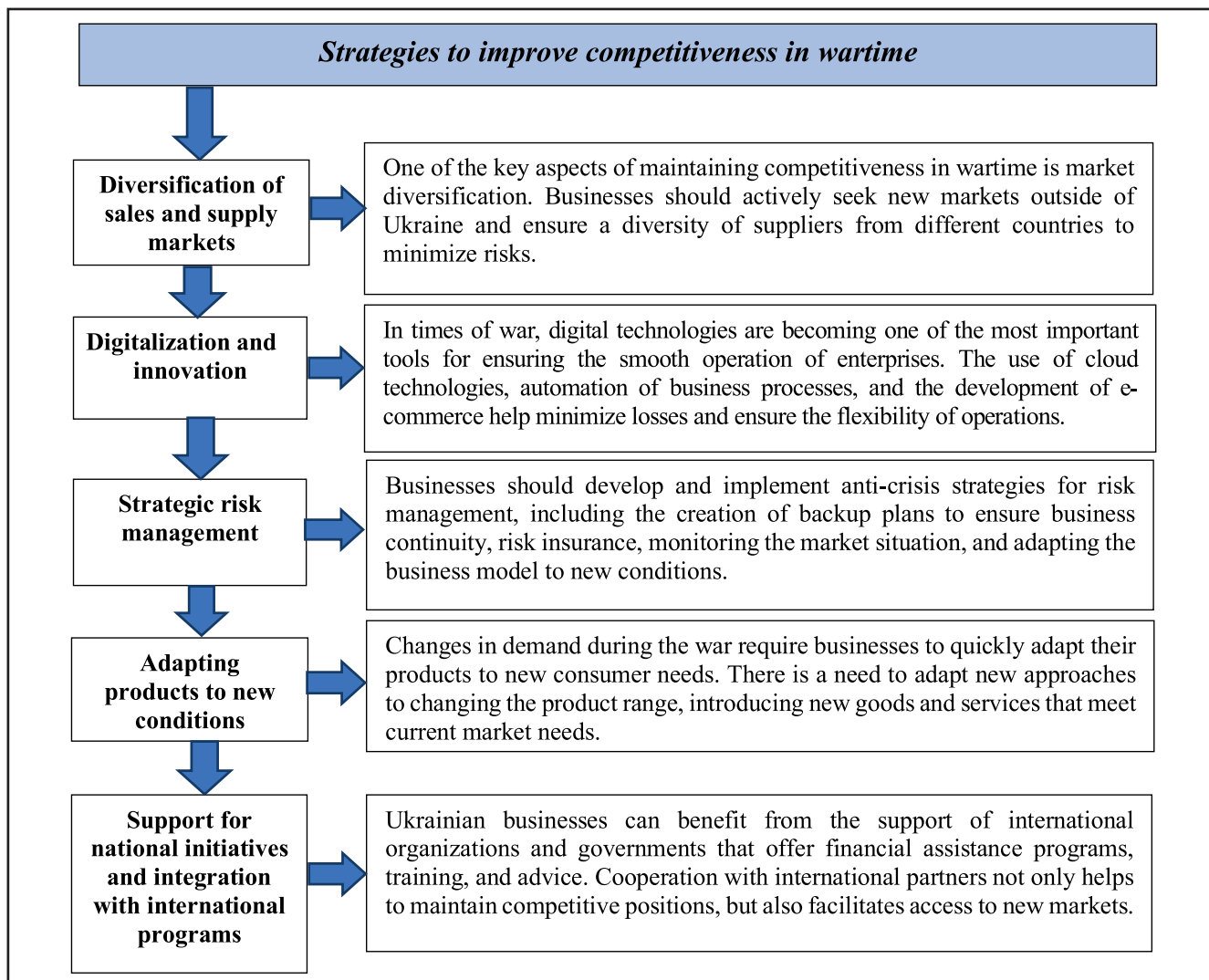
2. Political and legal factors – restrictions on movement and trade in the war zone; changes in legislation, in particular on taxation, labor relations and business regulation; risk of nationalization of assets or their destruction as a result of hostilities.

3. Social factors – mass migration of the population, which leads to the loss of qualified personnel and changes in the structure of the labor market; increased stress among employees and the inability to ensure proper working conditions in dangerous conditions; changes in consumer priorities, where part of the market is redirected to support military needs and basic means of survival.

4. Technological factors – military conflicts affect the ability of enterprises to introduce the latest technologies and modernize production processes: disruption of access to new technologies and imports of equipment; reduced investment in research and innovation due to the overall decline in the investment climate; adaptation of existing technologies to new realities, including the creation of more mobile and autonomous production systems, etc.

Table 1. Negative effects of the war in Ukraine on businesses

№	The barrier	Characteristics.
1	Destruction of infrastructure	Armed hostilities have destroyed production facilities, transportation infrastructure and logistics chains, reducing the ability of businesses to maintain production processes at a high level
2	Migration of labor force	The war has forced millions of people to flee their homes, resulting in a shortage of skilled workers in many industries, which leads to a loss of labor, complicating production processes and reducing the competitiveness of enterprises
3	Disruption of logistics chains	Due to the closure of ports, the destruction of transportation routes and sanctions, Ukrainian companies have faced difficulties in securing raw materials and components
4	Financial instability	Economic instability and currency fluctuations have increased the cost of imported goods and complicated access to investment
5	Decrease in demand	Military actions caused a general decline in consumer demand both in the domestic and foreign markets, which weakened the competitiveness of enterprises

Fig. 1. Strategies to improve competitiveness in wartime

In order for companies to maintain their competitiveness, it is necessary to implement new strategies to improve competitiveness in the war [Fig. 1] [12; 13; 14]:

The state also plays an important role in creating favorable conditions for maintaining the competitiveness of Ukrainian enterprises in times of war. Thus, the main areas of state support may include: financial assistance (provision of subsidies, low-interest loan programs and support for small and medium-sized businesses); protection of strategic enterprises (direct state intervention to support enterprises of strategic importance for the country's economy); regulatory support (facilitation of simplification of bureaucratic procedures for export and import of goods, support for integration into international trade blocs); support for innovation (creation of programs to stimulate innovation, in particular in the defense industry) [15; 16; 17; 18; 19; 20].

Conclusions

In the context of martial law, managing the competitiveness of enterprises in Ukraine becomes critical for their survival and further development. Adaptation to new conditions, market diversification, digitalization of business processes, and active support from the state are key elements that help companies maintain their competitiveness. Successful risk management and flexibility in strategies will allow Ukrainian companies not only to avoid the obstacles caused by the war, but also to ensure sustainable development in the post-war period. The key factors affecting this process are economic instability, political and legal restrictions, social changes, and technological challenges. To maintain a competitive position, it is necessary to implement strategies for diversification, cost optimization, increased flexibility and the use of the latest technologies. In addition, military con-

flicts create a special context in which businesses must adapt to new conditions to remain viable and effective in the market. War significantly changes all aspects of economic activity, including business operations, enterprise management and competitiveness strategies.

References:

1. Andriienko, M. M., Kharchuk, I. L. (2021). Orhanyzatsiino–ekonomichni pryntsypy mekhanizmu upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstva [Organizational and economic principles of the mechanism of enterprise competitiveness management]. *Infrastruktura rynku = Market infrastructure*, Issue 62, P. 39–43 [in Ukrainian].
2. Bohatyrov, V. V., Puzyrova, P. V. (2024). Upravlinnia mizhnarodnoiu konkurentospromozhnistiu biznes-struktur [Managing the international competitiveness of business structures]. *Vplyv hlobalizatsiinykh protsesiv ta tsyfrovoy transformatsii na formuvannia mizhnarodnoho ekonomichnoho klimatu ta finansovoi ekosystemy* The impact of globalization processes and digital transformation on the formation of the international economic climate and financial ecosystem: collection of materials of the International Scientific and Practical Internet Conference, Poltava, March 28, 2024, Poltava: PUET, P. 298–301 [in Ukrainian].
3. Bokovets, V. V., Moroz, O. O., Kraievska, A. S. (2023). Otsinka efektyvnosti upravlinnia pidpriemstvamy v konkurentnomu seredovyshchi [Evaluation of the effectiveness of enterprise management in a competitive environment]. *Innovation and Sustainability = Innovation and Sustainability*, Issue. 2. – С. 97–109 [in Ukrainian].
4. Bondarenko, S. M., Bodko, Ye. S., Kravchenko, S. S. (2021). Udoskonalennia upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstva [Improving the management of enterprise competitiveness]. *Infrastruktura rynku = Market Infrastructure*, Issue 51, P. 94–97 [in Ukrainian].
5. Homeniuk, M. O. (2024). Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu v konteksti pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva [Management of economic security in the context of increasing the competitiveness of the enterprise]. *Investytsii: praktyka ta dosvid = Investments: practice and experience*, № 6, P. 241–245 [in Ukrainian].
6. Hrynko, T. V., Hviniashvili, T. Z., Kotlovska, N. M. (2023). Upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstv optovoi torhivli [Managing the competitiveness of wholesale trade enterprises]. *Ekonomichniy prostir = Economic space*, № 185, P. 49–53 [in Ukrainian].
7. Khatser, M., Bulhakova, K. (2022). Shliakhy transformatsii upravlinnia konkurentospromozhnistiu na pidpriemstvakh Ukrainy v umovakh rosiiskoi viiskovoi ahresii [Ways to transform the management of competitiveness at Ukrainian enterprises in the context of Russian military aggression]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo: trendy rozvytku = Management and entrepreneurship: development trends*, Issue 3, P. 45–52 [in Ukrainian].
8. Kuzmynchuk, N. V., Liashevska, V. I., Butenko, M. K. (2023). Udoskonalennia upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu ta konkurentospromozhnistiu pidpriemstv [Improving the management of foreign economic activity and competitiveness of enterprises]. *Biznes Inform = Business Inform*, № 12, P. 363–368 [in Ukrainian].
9. Lozova, V. A., Artemenko, L. P. (2023). Upravlinnia imidzhem v zabezpechenni konkurentospromozhnosti pidpriemstva [Image management in ensuring the competitiveness of the enterprise]. *Efektivna ekonomika = Effective Economy*, No. 12, URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_12_67 [in Ukrainian].
10. Okhrimenko, I. V., Meheria, A. I., Puzyrov, S. O. (2024). Konkurentospromozhnist pidpriemstv yak draiver staloho rozvytku smart-ekonomiky [Competitiveness of enterprises as a driver of sustainable development of the smart economy]. *Imperatyvy ekonomichnoho zrostantia v konteksti realizatsii Hlobalnykh tsilei staloho rozvytku = Imperatives of economic growth in the context of the implementation of the Global Sustainable Development Goals: materials of the V International Scientific and Practical Internet Conference*, Kyiv, April 23, 2024, Kyiv: KNUTD, P. 121–123 [in Ukrainian].
11. Olshanska, O. V., Meheria, A. I. (2024). Orhanyzatsiino–ekonomichni instrumenty efektyvnoho upravlinnia konkurentospromozhnistiu mizhnarodnoi kompanii v umovakh ekonomichnoi kryzy [Organizational and economic tools for effective management of the competitiveness of an international company in an economic crisis]. *Problemy upravlinnia pidpriemstvamy v suchasnykh umovakh = Problems of management of enterprises in modern conditions = Problems of management of enterprises in modern conditions : abstracts of the participants of the XX International Scientific and Practical Conference*, Kyiv, April 17–18, 2024, Kyiv : NUFT, P. 105–106 [in Ukrainian].
12. Polova, N. M., Snisarenko, A. P. (2024). Rozrobka stratehii upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstv cherez vdoskonalennia form i formativ torhivli [Development of strategies for managing the competitiveness of enterprises through improving the forms and formats of trade]. *Efektivna ekonomika = Effective Economy*, Issue 12, P. 363–368 [in Ukrainian].

tive Economy, No. 1, URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_1_73 [in Ukrainian].

13. Polusmiak, Yu., Pavliuk, T., Baranov, S. (2023). Stratehichne upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstv torhivli v pisliavoiennyi period [Strategic management of competitiveness of trade enterprises in the post-war period]. Menedzhment ta pidpriemnytstvo: trendy rozvytku = Management and entrepreneurship: development trends, Issue 4, P. 115–129 [in Ukrainian].

14. Puzyrova, P. V. (2014). Aktualni aspekty zabezpechennia tekhnolohichnoi konkurentospromozhnosti pidpriemstv v suchasnykh umovakh [Actual aspects of ensuring technological competitiveness of enterprises in modern conditions]. Efektyvna ekonomika = Effective economy, No. 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3365> [in Ukrainian].

15. Riabukha, O. O. (2023). Stratehichne upravlinnia rozvytkom pidpriemstva v umovakh konkurentnykh ryzykiv ta nevyznachenosti [Strategic management of enterprise development in the context of competitive risks and uncertainty]. Efektyvna ekonomika = Effective Economy, No. 12, URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_12_76 [in Ukrainian].

16. Shybkovskyi, D. I., Pedchenko, M. H. (2020). Teoretychni aspekty formuvannia arkhitektoniky mekhanizmu upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstva na osnovi yoho potentsialu rozvytku [Theoretical aspects of the formation of the architectonics of the mechanism for managing the competitiveness of an enterprise based on its development potential]. Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya : Ekonomichni nauky = Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Series: Economic Sciences, № 3, P. 32–38 [in Ukrainian].

17. Tereshchenko, I. O., Shulha, L. V., Ostrianyn, V. S., Peresadylo, Ye. V., Bandurka, D. I. (2023). Mekhanizm formuvannia stratehii upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstva [Mechanism for forming a strategy for managing the competitiveness of an enterprise]. Ahrosvit = Agrosvit, № 22, P. 92–97 [in Ukrainian].

18. Verbivska, L. V. (2023). Teoretychni zasady upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstva v konteksti systemnoho pidkhodu [Theoretical foundations of enterprise competitiveness management in the context of a systematic approach]. Ekonomichni prostir = Ekonomichni prostir, № 187, P. 78–83 [in Ukrainian].

19. Volyk, S. V. (2023). Konkurentsiia: naukovi pidkhody do vyznachennia pry pobudovi system upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstv [Competition: scientific approaches to definition in the construction

of enterprise competitiveness management systems]. Ekonomichni prostir = Economic space, № 188, P. 73–78 [in Ukrainian].

20. Zalutska, Kh. Ya., Hnat, I. A. (2023). Osoblyvosti stratehichnoho potentsialu yak osnovy systemy stratehichnoho upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstva [Features of strategic potential as the basis of the system of strategic management of enterprise competitiveness]. Biznes Inform = Business Inform, № 10, P. 353–358 [in Ukrainian].

Data about the authors

Liudmyla Melnyk,

Associate Professor of the Department of Smart Economics, Kyiv National University of Technologies and Design, PhD

e-mail: slsna@ukr.net

Polina Puzyrova,

Associate Professor of the Department of Smart Economics, Kyiv National University of Technologies and Design, Doctor of Science in Economics, Professor

e-mail: puzyrova@ukr.net

Olga Ratynska,

Master's degree of the Department of Smart Economics, Kyiv National University of Technologies and Design

e-mail: olgaratinskaya@gmail.com

Oleksandr Deineko,

Master's degree of the Department of Smart Economics, Kyiv National University of Technologies and Design

e-mail: deineko.2002@icloud.com

Дані про авторів

Мельник Людмила Сергіївна,

доцент кафедри смарт-економіки, Київський національний університет технологій та дизайну, доктор філософії

e-mail: slsna@ukr.net

Пузьрєва Поліна Володимирівна,

доцент кафедри смарт-економіки, Київський національний університет технологій та дизайну, д.е.н., професор

e-mail: puzyrova@ukr.net

Ратинська Ольга Сергіївна,

магістр кафедри смарт-економіки, Київський національний університет технологій та дизайну,

e-mail: olgaratinskaya@gmail.com

Дейнеко Олександр Ігорович,

магістр кафедри смарт-економіки, Київський національний університет технологій та дизайну

e-mail: deineko.2002@icloud.com

ЗМІСТ

Макроекономічні аспекти сучасної економіки

РУСИНА Ю. О. Бюджетний процес в Україні в контексті воєнного стану: особливості та перспективи	5
ПУЗИРЬОВА П. В., ПИЛИПЕНКО О. О., ГОНЧАРУК Є. Л. Методичні підходи до формування та розвитку економічного потенціалу транснаціональних корпорацій в умовах турбулентності та ризику	10
СЕМЕНОВ О. С. Координація монетарної та фіскальної політики в Україні з метою післявоєнного відновлення економіки.....	18

Інноваційно-інвестиційна політика

МОЛНАР О. С., БРЕНЗОВИЧ О. І., ПОЛЯКОВ В. В. Проблема встановлення макроекономічної рівноваги в економіці України.....	27
ШАБРАНЬКА Н. І., МАРИНІНА С. В. Побудова державної політики безпеки праці на інвестиційно-інноваційних засадах економічного розвитку	32
ШАЦЬКА З. Я., КЛІМЕНКО А. Ю., ПОТЄХІНА М. П. Діяльність міжнародних інвестиційних фондів під час війни та післявоєнного відновлення України.....	38
КАЙДАНОВИЧ В. В. Інноваційне майбутнє підприємств галузі харчової промисловості.....	44

Економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності

БЕБКО С. В., ВЕРБОВЕЦЬКИЙ М. І. Стратегічні підходи до формування та розвитку товарної політики підприємства в умовах післявоєнного відновлення	51
КРАМЧЕНКО Р. А. Підходи до формування виробничої програми підприємства	59
МЕЛЬНИК Л. С., ПУЗИРЬОВА П. В., РАТИНСЬКА О. С., ДЕЙНЕКО О. І. Управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах воєнного стану.....	63
ПУЗИРЬОВА П. В., СВИРИДОВ А. О., САМОЙЛЕНКО Р. Л., БАЛОВ Г. Ю. Стратегічні орієнтири розвитку та ефективної діяльності інтегрованих структур міжнародного бізнесу у післявоєнному періоді	70
ОСАДЧУК О. П., ШЕРЕМЕТІНСЬКИЙ М. А. Напрямки удосконалення системи менеджменту персоналу на сучасному підприємстві.....	77
КРАСНЯК О. П., ГАРБАР В. А. Кадрова безпека в системі управління персоналом як складова економічної безпеки підприємств	84
КРУПСЬКИЙ В. С. Інтеграція українського сільського господарства в європейський ринок.....	93
РУМИК І. І., ПУЗИРЬОВА П. В., ХАЛІЛЯЄВА О. В., СЕМЕНОВ К. С. Методичні підходи до оцінювання ефективності діяльності підприємства в контексті економічної безпеки.....	98

Рецензії, коментарі, відгуки

Рецензія на монографію «Аграрний сектор України: сировинна пастка», частина II, підготовлену доктором економічних наук, професором Могильним Олексієм Миколайовичем.....	107
--	-----

CONTENT

Macro-economic aspects of modern economy

RUSINA Yu. O. The budget process in Ukraine in the context of martial law: features and prospects	5
PUZYROVA P. V., PYLYPENKO O. O., HONCHARUK Ye. L. Methodological approaches to the formation and development of the economic potential of transnational corporations in conditions of turbulence and risk	10
SEMENOV O. S. Monetary and fiscal policy coordination in Ukraine with the purpose of post-war recovery of the economy	18

Innovation and investment policy

MOLNAR O. S., BREZOVYCH O. I., POLIAKOV V. V. The problem of establishing macroeconomic equilibrium in the economy of Ukraine	27
SHABRANSKA N. I., MARYNINA S. V. Structure of the state policy of labor safety on the investment and innovation basis of economic development.....	32
SHATSKA Z. Ya., KLIMENKO A. Yu., POTEHINA M. P. Activities of international investment funds during the war and post-war reconstruction of Ukraine.....	38
KAIDANOVYCH V. V. Innovative future of food industry enterprises	44

Economic problems of development of branches and types of economic activity

BEBKO S. V., VERBOVETSKYI M. I. Strategic approaches to the formation and development of the enterprise's commodity policy in the conditions of post-war recovery	51
KRAMCHENKO R. A. Approaches to the formation of the production program of the enterprise	59
MELNYK L. S., PUZYROVA P. V., RATYNSKA O. S., DEINEKO O. I. Competitiveness management of enterprises under martial law	63
PUZYROVA P. V., SVYRYDOV A. O., SAMOYLENKO R. L., BALOV H. Yu. Strategic directions for the development and effective operation of integrated international business structures in the post-war period.....	70
OSADCHUK O. P., SHEREMETYSKYJ M. A. Directions for improving the personnel management system at a modern enterprise.....	77
KRASNYAK O. P., HARBAR V. A. Personnel security in the personnel management system as a component of the economic security of enterprises.....	84
KRUPSKYI V. S. Integration of Ukrainian agriculture into the European market.....	93
RUMYK I. I., PUZYROVA P. V., KHALILIAEVA O. V., SEMENOV K. S. Methodological approaches to assessing the efficiency of an enterprise in the context of economic security.....	98

Reviews, comments, reviews

Review to the monograph «Agrarian sector of Ukraine: raw material trap», part II, prepared by Doctor of Economic Sciences, Professor Oleksiy Mykolayovych Mohylyny.....	107
---	-----